

**Aspecte teoretice și practice
privind
permisiunea de ieșire din
penitenciar și
participarea persoanelor
condamnate la înhumarea
unui membru al familiei**

Revista de Practică Penitenciară
Nr. 2/2019; pp. 26-35
Administrația Națională a
Penitenciarelor
Universitatea din București
Facultatea de Sociologie și
Asistență Socială

Nicoleta CĂLIN¹
Marian SEVASTRE²

Abstract

Odată cu Hotărârea din 5 decembrie 2016 a Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțată în Cauza Kanalas împotriva României și a unor soluții date de instanțele naționale cu ocazia soluționării unor plângeri având ca obiect încălcarea dreptului de a beneficia de permisiunea de a ieși din penitenciar pentru a participa la înmormântarea membrilor de familie, a apărut nevoia de a clarifica regimul juridic al noțiunii de permisiune de ieșire din penitenciar în vederea participării persoanelor condamnate la înhumarea unui membru al familiei, în condițiile în care, conform legislației în vigoare, aceasta este catalogată ca făcând parte din categoria recompenselor, conform dispozițiilor art. 99, alin. (1), art. 98, alin. (1), lit. e) din Legea nr. 254/2013, iar evoluția juridică a acestei noțiuni generează includerea sa în categoria drepturilor.

În plus, practica în domeniu a demonstrat necesitatea instituirii unei proceduri, care să fie avută în vedere la punerea efectivă în aplicare a dispozițiilor privind permisiunea de ieșire din penitenciar în vederea participării persoanelor condamnate la înhumarea unui membru al familiei.

With the judgment of 5 December 2016 of the European Court of Human Rights, in Case Kanalas against Romania and solutions given by national courts when settling of complaints about the violation of the right to receive permission to leave prison to attend the funeral of family members, the need to clarify rules the legal concept of permission out of prison for participating persons sentenced to burial of a family member, given that, under current legislation, it is classified as being part of rewards in accordance with article 99 paragraph 1 Article 98, paragraph 1, letter e of Law No. 254/2013 and legal developments that concept generates its inclusion in the category of rights.

In addition, practice in the field has demonstrated the need for a procedure that is considered the effective implementation of the provisions allowed out of prison to attend the funeral of sentenced persons of a family member.

Cuvinte cheie: PERSOANE PRIVATE DE LIBERTATE, DREPT, RECOMPENSĂ, PROCEDURI.

¹ Judecător – Judecătoria Brașov, nicoleta_calin_bv@yahoo.com, autor corespondent.

² Penitenciarul Codlea – marian.sevastre@anp.gov.ro.

În cuprinsul **Legii nr. 254/2013**³, la capitolul „Recompense, abateri și sancțiuni disciplinare”, conform alin. (1) al art. 98 (al cărui preambul a fost modificat prin punctul 7, Articolul I din Legea nr. 169 din 14 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial nr. 571 din 18 iulie 2017), persoanelor condamnate care au o bună conduită și care au întreprins eforturile necesare în cadrul muncii prestate, sau, în cadrul activităților educative, moral-religioase, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, al instruirii școlare și al formării profesionale li se acordă, prin procedura stabilită prin decizia directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor, următoarele recompense:

- a) ridicarea unei sancțiuni disciplinare aplicate anterior;
- b) suplimentarea numărului convorbirilor on-line;
- c) suplimentarea drepturilor la pachete și/sau vizite;
- d) suplimentarea dreptului la vizită intimă, cu îndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 69, cu excepția alin. (1), lit. d);
- e) permisiunea de ieșire din penitenciar pentru o zi, dar nu mai mult de 15 zile pe an;
- f) permisiunea de ieșire din penitenciar pe o durată de cel mult 5 zile, dar nu mai mult de 25 de zile pe an;
- g) permisiunea de ieșire din penitenciar pe o durată de cel mult 10 zile, dar nu mai mult de 30 de zile pe an.

În continuare, art. 99 din Legea 254/2013, cu denumirea marginală „Permisiunea de ieșire din penitenciar”, prevede la alin. 1 că: „permisiunea de ieșire din penitenciar poate fi acordată, în condițiile art. 98, în următoarele cazuri:

- a) prezentarea persoanei condamnate, în vederea ocupării unui loc de muncă după punerea în libertate;
- b) susținerea unui examen de către persoana condamnată;
- c) menținerea relațiilor de familie ale persoanei condamnate;
- d) pregătirea reintegrării sociale a persoanei condamnate;
- e) participarea persoanei condamnate la înhumarea sotului sau soției, unui copil, părinte, frate sau soră ori bunic sau bunică”, iar conform alin. 5 „permisiunea de ieșire din penitenciar, pentru cazul prevăzut la alin. (1), lit. e), poate fi acordată, pe o durată de cel mult 5 zile, tuturor persoanelor condamnate, cu excepția celor care execută pedeapsa privativă de libertate în regim de maximă siguranță, dacă îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 98, alin. (1); alin. (6) stabilind că „solicitarea pentru ieșirea din penitenciar va fi însoțită de precizarea, de către deținut, a locului unde urmează să se deplaseze, a itinerarului urmat, precum și a mijloacelor financiare de care dispune pe durata permisiunii de ieșire din penitenciar”.

Conform art. 213 din **HG 157/2016**⁴, din Capitolul IX – Recompense, abateri și sancțiuni disciplinare, intitulat Permisiunea de ieșire din penitenciar, „la analizarea propunerilor, în vederea acordării recompensei cu permisiunea de ieșire din penitenciar, se are în vedere în ce măsură deținuții:

- a) au o conduită constant pozitivă;
- b) sunt stăruitori în muncă;
- c) participă activ în cadrul activităților educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, de instruire școlară și formare profesională.

Permisiunea de ieșire din penitenciar nu se acordă în cazurile în care deținuții se află în una dintre următoarele situații:

- a) nu prezintă suficientă încredere că nu mai comit alte infracțiuni;

³ Legea nr. 254/2013 - privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

⁴ Hotărârea Guvernului nr. 157 din 10 martie 2016 - pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

b) sunt cercetați sau urmăriți penal în alte cauze;
c) au pe rolul organelor judiciare cauze al căror obiect poate influența conduita și comportamentul acestora pe perioada permisiunii de ieșire din penitenciar;

d) sunt clasificați în categoria celor care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului.

La verificarea întrunirii condițiilor de acordare a recompensei prevăzute la alin. (1) se au în vedere și următoarele aspecte:

a) natura infracțiunii săvârșite;

b) durata pedepsei;

c) regimul de executare;

d) numărul și tipul recompenselor acordate anterior;

e) perioada executată, raportat la durata din pedeapsă ce mai trebuie executată până la analizarea în comisia pentru liberare condiționată;

f) istoricul infracțional;

g) apartenența la grupări de criminalitate organizată;

h) conduita la revenirea în penitenciar, dintr-o permisiune de ieșire din penitenciar acordată anterior;

i) comportamentul avut înainte de arestare și modul în care deținutul este cunoscut în comunitate; vor fi avute în vedere, cu precădere, datele din dosarul individual al deținutului;

j) menținerea legăturilor cu membrii de familie, cu persoanele cu care au stabilite relații asemănătoare relațiilor de familie, precum și cu comunitatea;

k) existența suspiciunilor cu privire la deținere, consum sau trafic de obiecte și substanțe interzise; de regulă, recompensa cu permisiunea de ieșire din penitenciar se acordă numai după o perioadă de cunoaștere și evaluare în cadrul aceluiași loc de deținere de cel puțin 4 luni înaintea analizării propunerii de recompensă.

Ordinul M.J. nr. 4800/C/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind siguranța locurilor de deținere din subordinea A.N.P., în Titlul IX „Escortarea, paza, însoțirea și supravegherea persoanelor private de libertate la demersuri educative, de asistență psihologică și asistență socială desfășurate în exteriorul locului de deținere sau la ieșirile în comunitate, precum și alte activități cu caracter excepțional”, prevede la art. 358, alin. (1) „Demersurile educative, de asistență psihologică și asistență socială, precum și orice alte activități cu caracter excepțional desfășurate în exteriorul sectorului de deținere sau la ieșirile în comunitate se organizează pe baza raportului de recunoaștere și raportului de înființare și funcționare, prevăzute în anexele nr. 4a și 4b, la care se anexează o schiță cu dispozitivul de pază sau supraveghere la locul de desfășurare, prin care se stabilesc elementele prevăzute la art. 257 alin. (1); alin. (2). Dispozițiile art. 255 alin. (7), art. 256, art. 260, art. 261 și art. 266 se aplică în mod corespunzător; alin. (3) În caz excepțional, în vederea *participării la funeraliile organizate pentru înhumarea persoanelor* prevăzute la art. 99, lit. e) din Lege, dacă perioada de la data întrunirii comisiei prevăzute la art. 98 alin. (2) din Lege până la începerea funeraliilor este mai mică de 24 de ore, organizarea escortării se va realiza cu respectarea principiilor generale de escortare, precum și cu utilizarea eficientă a tuturor informațiilor obținute din mediul penitenciar și de la autoritățile locale, în scopul preîntâmpinării unor evenimente negative, fără a se mai efectua activitatea de recunoaștere”.

Dat fiind acest cadru legislativ, prin încheierea nr 12/09.01.2017 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate desemnat pentru Penitenciarul Codlea și Centrele de Rețineră și Arestare Preventivă de la IPJ Brașov și IPJ Covasna, s-a dispus în temeiul art. 56, alin. (6), lit. a) din Legea nr. 254/2013 admiterea plângerii petentului C.M., deținut în Penitenciarul Codlea și s-a constatat că petentului i-a fost încălcat dreptul de a beneficia de permisiunea de a ieși din penitenciar pentru a participa la înmormântarea mamei sale, în condițiile art. 99, alin. (1), lit. e) din Legea nr. 254/2013 și art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Prin sentința penală nr. 403/06.03.2017 a Judecătoriei Brașov, în baza art. 56, alin. (12), raportat la art. 39, alin. 14-19 din Legea 254/2013 privind executarea pedepselor și măsurilor privative de libertate s-a respins ca neîntemeiată contestația împotriva încheierii nr. 12/09.01.2017 a judecătorului de supraveghere a privării de libertate din cadrul Penitenciarului Codlea, aceasta fiind astfel menținută.

Cu ocazia soluționării, s-a reținut că prin plângerea înregistrată la judecătorul de supraveghere petentul a solicitat să se constate că i-a fost încălcat dreptul de a primi permisiunea de ieșire din penitenciar cu ocazia decesului mamei sale, deși familia a prezentat certificatul de deces și a solicitat să i se aprobe această permisie.

Analizând plângerea petentului și adresa depusă de administrație, judecătorul de supraveghere a privării de libertate a reținut că, sora petentului împreună cu unul din viceprimarii localității de domiciliu, au depus copia certificatului de deces al mamei sale cu scopul acordării permisiunii de ieșire din penitenciar pentru a participa la înmormântare, cerere adresată verbal în aceeași zi și de către petent șefului de secție.

La aceeași dată s-a întrunit comisia de acordare a recompenselor, ocazie cu care a fost analizată situația juridică și disciplinară a petentului, stabilindu-se în unanimitate că nu sunt întrunite dispozițiile art. 99, lit. e) din Legea nr. 254/2013, cu referire la art. 213, alin. (3) din Regulamentul de aplicare a legii, din procesul verbal încheiat de comisie rezultând că, motivul neacordării permisiunii de ieșire din penitenciar constă, pe de o parte, în faptul că deținutul „nu menține legătura cu familia, a fost vizitat o singură dată de alte persoane” și „perioada până la discutarea în comisia de liberare condiționată este de 1 an și 10 luni, conform art. 213, alin. (3), lit. e) din HG 157/2016”.

Din procesul verbal încheiat de comisie rezulta și că petentul îndeplinea cerințele art. 98, alin. (1) din Lege (conduită fără abateri disciplinare și o recompensă, participare la activități socio educative și la activități productive) și se afla în una dintre situațiile expres prevăzute de art. 99, alin. (1), lit. e) din Lege, anume participarea la înhumarea mamei sale, fiind depus actul de deces cu nr. 3342/21.12.2016; de asemenea, petentul executase o parte semnificativă din pedeapsa de 6 ani și 6 luni, fiind propozabil pentru liberare condiționată la 12.10.2018.

A fost avut în vedere cadrul legislativ aplicabil în materie, dar și dispozițiile art. 8 - Dreptul la respectarea vieții private și de familie - din Convenția Europeană a drepturilor omului, conform căreia „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.”

Astfel, s-a considerat că din procesul verbal încheiat de comisie nu rezultă că exercitarea acestui drept de către petent ar fi afectat „securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”, astfel cum prevede art. 8, par. 2 din Convenție, iar, pe de altă parte, motivarea comisiei potrivit căreia petentul „nu menține legătura cu familia, a fost vizitat o singură dată de alte persoane” nu se regăsește printre condițiile prevăzute de lege pentru acordarea permisiunii de ieșire din penitenciar pentru asemenea evenimente, mai ales că din declarația petentului rezultă că mama sa nu putea să îl viziteze, fiind internată în spital, unde a și decedat.

Pe cale de consecință, s-a apreciat că situația petentului este aproape identică cu cea reținută de Curtea Europeană în Hotărârea din 5 decembrie 2016, în cauza Kanalas împotriva României (cererea nr. 20323/14), cauză în care deținutului care a formulat cererea nu i s-a acordat permisiunea de a participa la înmormântarea mamei sale pe motiv că pedeapsa

rămasă de executat era mult prea mare și că fusese deja recompensat în aceeași lună. Curtea a reiterat faptul că dreptul de a părăsi închisoarea nu este garantat ca atare de Convenție și că revine autorităților naționale să examineze fondul fiecărei solicitări. În împrejurările cauzei, Curtea a considerat că motivele invocate de autoritățile naționale atunci când au refuzat să acorde reclamantului permisiunea de a participa la înmormântarea mamei nu sunt suficiente pentru a demonstra că ingerința în cauză a fost „necesară într-o societate democratică”.

În plus, ca practică în materie, deși în mod constant, judecătorul de supraveghere a reținut că recompensarea deținuților reprezintă o vocație și nu un drept, care să poată fi analizat pe calea plângerii prevăzute de art. 56, alin. (2) din Legea nr. 254/2013, totuși, în condițiile în care art. 99 din Lege, ce reglementează doar permisiunea de ieșire din penitenciar, face trimitere la îndeplinirea condițiilor art. 98, alin. (1), ce enumeră tipurile de recompense ce pot fi acordate deținuților, dispoziția de la art. 99, alin. (1), lit. e) din Legea nr. 254/2013 incidentă în cauză nu reprezintă o recompensă propriu-zisă ci o transpunere în legislația națională a art. 8 din Convenție, astfel cum s-a arătat mai sus, iar „siguranța executării pedepsei” invocată de petent prin contestația formulată, este o instituție folosită în sens larg, fără o motivație în concret.

Curtea Europeană în Hotărârea din 5 decembrie 2016, în cauza Kanalas împotriva României (cererea nr. 20323/14), a pornit de la principiul conform căruia „detenția, la fel ca orice altă măsură privativă de libertate, implică, prin natura sa, restricții privind viața privată și de familie a persoanei în cauză, dar este esențial pentru respectarea vieții de familie ca administrația penitenciarului să îi permită persoanei private de libertate și să o sprijine, atunci când este necesar, să mențină contactul cu rudele apropiate, fiind recomandat un anumit control privind contactele persoanei private de libertate cu lumea exterioară și că acesta nu contravine, în sine, Convenției. Pe de altă parte, refuzul de a-i permite reclamantului să iasă din mediul carceral pentru a participa la înmormântarea mamei sale trebuie să fie considerat o ingerință în dreptul persoanei în cauză la respectarea vieții sale de familie, garantat la art. 8 din Convenție; o astfel de ingerință nu încalcă Convenția, dacă este „prevăzută de lege”, are cel puțin un scop legitim și poate să fie considerată o măsură „necesară într-o societate democratică”.

Cu referire la speța analizată, Curtea a observat că ingerința în cauză era prevăzută de Lege, și anume art. 98, alin. (1) și art. 99, alin. (1) din Legea nr. 254/2013 și normele de aplicare; în plus, ținând seama în special de gravitatea infracțiunii săvârșite în speță, sancționată cu o pedeapsă severă privativă de libertate, o astfel de ingerință părea să aibă ca scop să îl împiedice pe reclamant să profite de ieșirea din penitenciar pentru a comite infracțiuni sau pentru a tulbura ordinea sau siguranța publică, fiind necesar a se stabili dacă măsura în cauză era „necesară într-o societate democratică”.

Curtea a subliniat și că „administrația penitenciarului nu a examinat deloc posibilitatea de a recurge la o escortă pentru transferarea reclamantului la locul în care avea loc înmormântarea” concluzionând că autoritățile naționale nu au realizat o punere în balanță a intereselor aflate în joc, și anume, pe de o parte, dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie și, pe de altă parte, asigurarea ordinii și siguranței publice și prevenirea faptelor penale”.

Curtea reamintește că, dreptul de a beneficia de permisiuni de ieșire nu este garantat ca atare de Convenție, dar autoritățile naționale au obligația de a examina temeinicia fiecărei cereri. Controlul Curții se limitează la verificarea măsurilor adoptate, din perspectiva drepturilor garantate de Convenție, ținând seama totodată de marja de apreciere de care beneficiază statele contractante. În circumstanțele speței și în pofida marjei de apreciere acordate statului pârât, Curtea apreciază că motivele invocate de autoritățile naționale pentru refuzul de a-i acorda reclamantului permisiunea de ieșire din penitenciar pentru a participa la

însmormântarea mamei acestuia nu erau suficiente pentru a demonstra că ingerința denunțată era „necesară într-o societate democratică.” Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

Astfel, odată cu Hotărârea din 5 decembrie 2016 a Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțată în Cauza Kanalas împotriva României și a unor soluții date de instanțele naționale cu ocazia soluționării unor plângeri având ca obiect încălcarea dreptului de a beneficia de permisiunea de a ieși din penitenciar pentru a participa la însmormântarea membrilor de familie, a apărut nevoia de a clarifica regimul juridic al noțiunii de permisiune de ieșire din penitenciar în vederea participării persoanelor condamnate la înhumarea unui membru al familiei, în condițiile în care, conform legislației în vigoare, aceasta este catalogată ca făcând parte din categoria „recompenselor”, conform dispozițiilor art. 99, alin. (1), art. 98, alin. (1), lit. e) din Legea nr. 254/2013, deși evoluția juridică a acestei noțiuni indică includerea sa în categoria „drepturilor”.

În sprijinul celor de mai sus, în **Proiectul** Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, se propune la art. 68 (din Cap. VI Drepturile persoanelor condamnate), după alin. (6), să se introducă un nou alineat, cu următorul cuprins: „(7) **Persoanele condamnate au dreptul** de a participa, **în condițiile legii**, la înhumarea sau incinerarea soțului sau soției, a unui copil, părinte, frate sau soră, ori bunic sau bunică.”

De asemenea, după articolul 80 se propune introducerea unui nou articol, art. 80/1 „Dreptul de a participa la ceremonia funerară”, în conținutul căruia să se prevadă: (1) Permisuniunea de ieșire din penitenciar se acordă, pentru participarea pe teritoriul țării, a persoanei condamnate la înhumarea sau incinerarea soțului sau soției, a unui copil, părinte, frate sau soră, ori bunic sau bunică. (2) Solicitarea pentru ieșirea din penitenciar pentru cazul prevăzut la alin. (1) va fi însoțită de precizarea, de către deținut, a locului din țară unde urmează să se deplaseze și a itinerariului urmat. Verificările privind existența cazului de deces invocat în cererea de acordare a permisuniunii de ieșire se efectuează de conducerea penitenciarului, în cel mult 24 de ore de la formularea cererii. Dacă verificările nu se finalizează în termenul de 24 de ore, permisuniunea va fi acordată. (3) Permisuniunea de ieșire din penitenciar pentru cazul prevăzut la alin. (1) se acordă, pe o durată de cel mult 5 zile, tuturor persoanelor condamnate. Conducerea penitenciarului va asigura pază pe toată durata permisuniunii de ieșire pentru condamnatul cu privire la care apreciază că prezintă un pericol pentru ordinea publică, în cazul ieșirii din penitenciar. (4) Formularea cu rea-credință de cereri pentru cazul prevăzut la alin. (1), constituie abatere disciplinară foarte gravă.”

În completare, la articolul 110, după alineatul (1) se propune introducerea a două noi alineate, alin. (11) și (12), cu următorul cuprins: „(11) Persoanele arestate preventiv au dreptul, în aceleași condiții ca și persoanele condamnate, de a participa la înhumarea soțului sau soției, a unui copil, părinte, frate sau soră, ori bunic sau bunică. Nu beneficiază de acest drept persoanele arestate preventiv pentru participarea la săvârșirea faptei care a produs decesul pentru care se solicită permisuniunea de ieșire din arest. (12) Pe durata învoirii sunt interzise contactarea sau purtarea de discuții cu orice persoană implicată, în orice calitate, în cauza în care s-a dispus arestarea preventivă, precum și orice acțiune care ar duce la îngreunarea, tergiversarea sau zădărnicierea urmăririi penale. Încălcarea acestei interdicții constituie abatere disciplinară foarte gravă.”

Prin analogie, la articolul 162, după alineatul (1), se propune introducerea unui nou alineat, alin. (11), cu următorul cuprins: „(11) Persoanele internate au dreptul, în aceleași condiții ca și persoanele condamnate, de a participa la înhumarea sau incinerarea soțului sau soției, a unui copil, părinte, frate sau soră, ori bunic sau bunică.”

Deși, ar avea capacitatea de a rezolva în parte unele probleme, respectivele prevederi sunt în continuare în stadiul de proiect, în condițiile în care prin *Decizia Curții Constituționale nr. 561 din 18 septembrie 2018*, referitoare la obiecția de neconstituționalitate

a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, s-a admis obiecția de neconstituționalitate formulată de Președintele României și s-a constatat că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal „este neconstituțională, în ansamblul ei”.

Această soluție a fost dispusă urmare a constatării unor vicii de neconstituționalitate extrinsecă determinate de încălcarea principiului bicameralismului, apreciindu-se că nu mai este necesară examinarea criticilor de neconstituționalitate intrinsecă, care ar fi putut duce la reformularea sau nu a textului mai sus indicat, aceasta deoarece obiecția de neconstituționalitate viza și aspecte care fac referire la fondul problemei; reclamându-se că nu se precizează, în cazul persoanelor arestate preventiv și pentru persoanele internate într-un centru educativ, care este autoritatea care efectuează verificarea veridicității motivelor invocate, cine acordă permisiunea pentru părăsirea locului de reținere ori arest preventiv sau pentru părăsirea centrului și de către cine se realizează paza acestor persoane pe durata învoirii, apreciindu-se că prin folosirea de către legiuitor a sintagmei „aceleași condiții ca și persoanele condamnate” s-ar putea interpreta că verificările și paza ar trebui să fie efectuate de către conducerea penitenciarului, în condițiile în care persoana care solicită învoirea se află într-un centru de reținere și arest preventiv sau internată într-un centru educativ; în plus, în cazul persoanelor arestate preventiv „incinerarea” rudei nu se regăsește printre motivele pentru care se poate formula o cerere de învoire.

Problemele sunt pe departe a fi rezolvate și prin prisma **procedurii** privind condițiile și modul în care persoanele private de libertate pot beneficia de încuviințarea participării la înhumarea sau incinerarea membrilor de familie, o astfel de procedura nefiind prevăzută, fie că ne referim la legislația în vigoare, fie că avem în vedere modificările legislative aflate în stadiu de proiect, care cuprind unele aspecte procedurale, dar insuficiente pentru o punere în practică a prevederilor legale – obiect al prezentului studiu.

În prezent, conform legislației în vigoare și ținând cont de practica în materie, generată de cauza Kanalas împotriva României, persoanele private de libertate pot beneficia de încuviințarea participării la înhumarea sau incinerarea membrilor de familie:

- ca urmare a acordării permisiunii de ieșire din penitenciar, prevăzută de art. 99, alin. (1), lit. e) din Legea nr. 254/2013, situație în care se va proceda la punerea în practică a prevederilor art. 213 și următoarele din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013;

- cu escortă asigurată de penitenciar, situație care generează necesitatea instituirii unor reguli clare, în limitele cărora să se poată asigura respectarea acestui drept.

Astfel, pornind de la asigurarea și respectarea unui drept, în condițiile legii și ajungând la necesitatea asigurării ordinii și siguranței publice și prevenirea faptelor penale, s-a apreciat ca fiind oportună instituirea unui **cadru procedural**, în funcție de care să se desfășoare activitatea aferentă participării persoanelor condamnate la înhumarea/incinerarea respectivului membru de familie.

Astfel, este necesară înștiințarea administrației penitenciare cu privire la decesul unui membru al familiei persoanei private de libertate încarcerate și punerea la dispoziția penitenciarului, direct, prin fax sau prin e-mail, a certificatului de deces și a adeverinței eliberate de administratorul cimitirului/crematoriului uman în care urmează să aibă loc înmormântarea/incinerarea care să cuprindă în mod obligatoriu următoarele date: ziua, luna, anul înhumării/incinerării și datele de identificare ale defunctului.

De asemenea, administrației penitenciarului i se va pune la dispoziție și un număr de contact al administratorului cimitirului/ crematoriului uman în care urmează să aibă loc înmormântarea/incinerarea; în acest sens se va observa că textul *proiectului* de lege prevede

că „solicitarea pentru ieșirea din penitenciar va fi însoțită de precizarea, de către deținut, a locului din țară unde urmează să se deplaseze și a itinerariului urmat”.

Verificările privind existența cazului de deces invocat în cererea de acordare a permisiunii de ieșire se efectuează de conducerea penitenciarului, în cel mult 24 de ore de la formularea cererii, iar permisiunea de ieșire din penitenciar se va acorda pe o durată precisă, textul *proiectului* făcând vorbire de „o durată de cel mult 5 zile”.

Necesitatea instituirii unor criterii în funcție de care se va aprecia asupra încuviințării participării la înhumarea/incinerarea membrilor de familie, apare ca evidentă, având în vedere că persoanelor condamnate li se recunoaște acest drept, în condițiile legii, acesta putând fi astfel condiționat de existența sau nu a unor prevederi legale care pot limita sau interzice exercitarea lui, restricții inerente aplicate drepturilor și libertăților oricărei persoane deținute, necesare într-o societate democratică și bazate pe o nevoie socială imperioasă, de genul: natura faptei pentru care a fost condamnată persoana care solicită permisiunea de ieșire din penitenciar, includerea în categoria celor care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului sau se află în curs de cercetare (disciplinară și/sau penală) pentru una din infracțiunile sau abaterile disciplinare care ar determina includerea în categoria celor care prezintă risc pentru siguranța penitenciarului; se află în executarea sancțiunii disciplinare cu izolarea; au tulburări psihice grave decompensate, de natură a pune în pericol siguranța proprie, a altor deținuți sau a membrilor de personal ori a altor persoane; starea lor de sănătate nu permite deplasarea; funeraliile membrilor lor de familie sunt organizate în zone cu potențial infracțional ridicat; înhumarea/incinerarea membrului de familie decedat este organizată în afara țării etc.

Paza va fi asigurată de conducerea penitenciarului, textul proiectului făcând referire la „asigurarea pazei pe toată durata permisiunii de ieșire pentru condamnatul cu privire la care apreciază că prezintă un pericol pentru ordinea publică, în cazul ieșirii din penitenciar; prevederile fiind însă neclare, în condițiile în care „permisiunea de ieșire din penitenciar”, conform noilor reglementări din proiectul Legii, nu este o recompensă și se poate acorda tuturor persoanelor condamnate.

În aceste condiții, se va reține că escortarea persoanelor private de libertate poate fi determinată de: prezentarea persoanelor private de libertate în fața organelor judiciare, la puncte de lucru, unități sanitare din afara sistemului penitenciar sau în alte locuri din afara locului de deținere stabilite de directorul acestuia, caz în care se va realiza în prealabil o recunoaștere a locației/zonei de prezentare - art.172, alin. (1), lit. a) din O.M.J. nr. 4800/C/2018 și în caz excepțional, în vederea participării la funeraliile organizate pentru înhumarea persoanelor prevăzute la art. 99, lit. e) din Lege, dacă perioada de la data întrunirii comisiei prevăzute la art. 98, alin. (2) din Lege până la începerea funeraliilor este mai mică de 24 de ore, organizarea escortării se va realiza cu respectarea principiilor generale de escortare, precum și cu utilizarea eficientă a tuturor informațiilor obținute din mediul penitenciar și de la autoritățile locale, în scopul preîntâmpinării unor evenimente negative, fără a se mai efectua activitatea de recunoaștere. - art. 358, alin. (3) din O.M.J. nr. 4800/C/2018.

Atunci când escortarea persoanelor private de libertate urmează să se execute în zone sau pe trasee care pot favoriza producerea unor incidente sau când este pusă în pericol viața și integritatea persoanelor private de libertate sau a personalului, directorul locului de deținere, în baza Planului de acțiune pentru îndeplinirea în comun a misiunilor cu unități subordonate Ministerului Administrației și Internelor, solicită sprijinul organelor de poliție și jandarmerie.

Toate cheltuielile efectuate de administrația penitenciară cu ocazia prezentării persoanelor private de libertate la înhumarea/incinerarea membrului de familie cu escortă, inclusiv cele de deplasare, sunt suportate în întregime de către persoanele private de libertate, sens în care, prin grija administrației locului de deținere, se va realiza o estimare a cheltuielilor; în cazul în care, la data formulării cererii de încuviințare de participare la

înhumarea/incinerarea membrului de familie decedat, persoanele private de libertate nu dispun de mijloace bănești, toate cheltuielile vor fi suportate de administrația penitenciarului.

La momentul actual nu există o prevedere expresă în acest sens. Mai mult, în niciun caz de până acum, cel puțin la Penitenciarul Codlea, niciunei persoane private de libertate nu i s-au retras bani din cont pentru sumele de bani cheltuite de penitenciar cu ocazia prezentării la înhumare cu escortă. Propunerea vine în ideea recuperării de către stat a sumelor de bani datorate de deținuți cu ocazia exercitării diferitelor drepturi, altele decât cele pentru care legea prevede în mod expres că sunt suportate de către aceștia.

Persoanele private de libertate care participă la înhumarea/incinerarea membrilor de familie cu escortă asigurată de administrația penitenciarului vor semna un angajament care va conține drepturile, obligațiile și interdicțiile pe care le vor avea în timpul prezentării la înhumare. Refuzul semnării angajamentului determină, în mod automat, anularea aprobării iar nerespectarea acestuia în timpul desfășurării activității de prezentare la înhumare/incinerare constituie abatere disciplinară foarte gravă.

Escorta, care va asigura prezentarea persoanei private de libertate la înhumarea/incinerarea membrului de familie decedat, va fi compusă din șef escortă (ofițer sau agent) și unul sau mai mulți agenți escortă. Conducătorul auto nu va face parte din dispozitivul de pază, supraveghere și escortare pe timpul cât persoana private de libertate este escortată la locul special amenajat pentru înhumare, acesta urmând să rămână tot timpul lângă mijlocul de transport pentru a asigura supravegherea mijlocului de transport, dar mai ales pentru a fi pregătit, în cazul în care este necesară deplasarea de urgență din zona de dispunere a cimitirului; ținuta membrilor din compunerea escortei este cea de serviciu; dotarea membrilor din compunerea escortei: mijloace de legătura care să asigure comunicarea eficientă, atât cu unitatea, cât și cu alte structuri din sistemul de apărare și ordine publică, mijloace de alarmare individuale, armament cu muniție neletală/letală, cătușe metalice pentru mâini, vestă anti-înjunghiere, spray iritant lacrimogen, body-cam.

Modul de desfășurare a activității de prezentare a persoanelor private de libertate la înhumarea/incinerarea membrilor de familie:

- odată ajunși la cimitirul/crematoriul uman unde urmează să aibă loc înhumarea/incinerarea, șeful de escortă efectuează un control al traseului de deplasare la locul efectiv al înhumării/incinerării;

- se ia legătura cu membrii familiei pentru a li se aduce la cunoștință regulile pe care, atât persoana privată de libertate, cât și aceștia trebuie să le respecte pe timpul desfășurării înhumării/incinerării;

- în temeiul art. 229 din O.M.J. nr. 4800/C/2018, la debarcare, se folosesc mijloace de imobilizare, acestea urmând a fi menținute pe toată perioada desfășurării înhumării/incinerării;

- deplasarea se va face exclusiv pe traseul: mijloc de transport – locul special amenajat pentru înhumarea/incinerarea defunctului și retur; nu va fi permisă deplasarea în locația de desfășurare a priveghiului, la sălile de ceremonii funerare, la lăcașurile de cult, dar mai ales nu va fi permisă deplasarea alături de convoiul mortuar;

- în cazul funeraliilor religioase, persoanei private de libertate i se va permite să asiste la ceremonia religioasă organizată efectiv la locul special amenajat pentru înhumare;

- dacă, în timpul desfășurării activității de înhumare/incinerare, persoana privată de libertate nu respectă angajamentul semnat cu privire la obligațiile și interdicțiile pe care le are, ori dacă membrii de familie, prin faptele lor, pun în pericol desfășurarea în condiții optime a activității de escortare, șeful de escortă dispune îmbarcarea persoanei private de libertate în mijlocul de transport și deplasarea către penitenciar, informând conducerea unității cu privire la incident în cel mai scurt timp;

- la finalul activității de înhumare/incinerare, persoana privată de libertate este condusă la mijlocul de transport, este informată conducerea unității cu privire la situația operativă, după care se începe deplasarea către locul de deținere;

- modul de acțiune în situația producerii unor incidente pe timpul desfășurării activității de prezentare a persoanelor private de libertate la înhumarea/incinerarea unui membru de familie va fi stabilit în Planul de prevenire și reacție pe timpul desfășurării misiunilor de escortare în exteriorul locului de deținere.

Așadar, ținând cont de prevederile legale în vigoare, de transpunerea în legislația națională a art. 8 din Convenție și de respectarea unei proceduri întocmită în condițiile legii, datele statistice de la nivelul Penitenciarului Codlea demonstrează funcționalitatea instituției permisiunii de ieșire din penitenciar în vederea participării persoanelor condamnate la înhumarea unui membru al familiei, sens în care în anul 2018 s-au acordat șapte recompense, în baza art. 99, alin. (1) și art. 98, alin. (1), lit. e) din Legea nr. 254/2013 și șapte cazuri de prezentări la înhumări cu escortă asigurată de penitenciar, iar în anul 2019 (perioada 01.01.2019–10.05.2019), au fost acordate două recompense cu permisiune de ieșire din penitenciar și cinci prezentări la înhumări cu escortă asigurată de penitenciar.

Concluzionând, putem preciza că instituția permisiunii de ieșire din penitenciar în vederea participării persoanelor condamnate la înhumarea unui membru al familiei are nevoie în primul rând de clarificări sub aspectul naturii juridice, pentru a se putea stabili regimul juridic aplicabil acestei noțiuni, în scopul evitării arbitrariului și nu în ultimul rând, necesitatea instituirii unei proceduri, pentru punerea efectivă în aplicare a dispozițiilor privind acest „drept”, orientare generată de Hotărârea CEDO în cauza Kanalas contra României și preluată în Proiectul Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

BIBLIOGRAFIE

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, Curtea europeană a Drepturilor Omului, Council of Europe, F-67075, Strasbourg, Cedex, www.echr.coe.int.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a patra, Cauza KANALAS împotriva României (Cererea nr. 20323/14), Hotărârea nr. 5 din 6 decembrie 2016, Strasbourg.

Decizia Curții Constituționale nr. 561 din 18 septembrie 2018 referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Hotărârea de Guvern nr. 157 din 10 martie 2016 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare.

Legea nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare.

Ordinul Ministrului Justiției nr. 4800/C/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind siguranța locurilor de deținere din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1065 din 17 decembrie 2018.